

прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.03 "Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право" / Ю. Д. Притика. – Київ, 2006. – 29 с. 6. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закону України від 18 березня 2004 р. / Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367. 7. Кузьміна М. Юридический конфликт: теория и практика разрешения / М. Кузьмина. – М.: Юрлитинформ, 2008. – С. 59–60. 8. Об альтернативной процедуре урегулирования споров с участием посредника (процедуре медиации): Закон Российской Федерации от 27 июля 2010 г. – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=103038>. 9. Про медіацію: Закону України (проект). – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.commonground.org.ua/did/doc/Mediation%20draft%20law%201%20July%202010.doc>. 10. Обговорення законопроектів "Про медіацію (примирення)" та "Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо процедури медіації (примирення)". – [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rj.org.ua/node/121>. 11. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Запровадження альтернативних способів врегулювання спорів: європейський досвід для України / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць. – Випуск 8. – К.: НДІ приватного права і підприєм-

ництва НАПРН України, 2009. – С. 162–166. 12. Притика Ю. Д. Посередництво як нова форма вирішення приватноправових спорів / Ю. Д. Притика // Вісник господарського судочинства. – 2005. – № 1. – С. 231–237. 13. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів / О. В. Белінська // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 1 (5). – С. 158–172. 14. Єрьоменко Г. Медіація як спосіб вирішення спорів / Г. Єрьоменко // [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://innovations.com.ua/uk/interview/6/39/374>. 15. Гола Л. В. Медіація як метод досудового врегулювання господарських спорів / Л. В. Гола // [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/10_NPE_2010/Pravo/63120.doc.html. 16. Задорожна С. Ф. Перспективи запровадження примірної процедури (медіації) в Україні / С. Ф. Задорожна // Приватне право і підприємництво: збірник наукових праць. – Випуск 8. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПРН України, 2009. – С. 189–192. 17. Бондаренко-Зелінська Н. Л. До питання про примирення сторін в цивільному процесі / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // Актуальні проблеми юридичної науки: Збірник тез міжнародної наукової конференції "Десяті осінні юридичні читання" (м. Хмельницький, 18–19 листопада): у 4-х частинах. – Частина третя. – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2011. – С. 32–34.

Надійшло до редколегії 05.12.11

С. Фурса, д-р юрид. наук, проф., Р. Ляшенко, асп.

ПИТАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОГО ВИКОНАВЦЯ ТА НОТАРІУСА (НА ПРИКЛАДІ ВЧИНЕННЯ НОТАРІАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ З ВИДАЧІ СВІДОЦТВА ПРО ПРИДБАННЯ СТЯГУВАЧЕМ МАЙНА З ПРИЛЮДНИХ ТОРГІВ (АУКЦІОНІВ), ЯКЩО ВОНИ НЕ ВІДБУЛИСЯ)

У статті розкривається взаємодія нотаріуса з державним виконавцем з метою вчинення нотаріального провадження з видачі свідоцтва про придбання стягувачем майна з прилюдних торгів (аукціонів), якщо вони не відбулися. Розкрито процедуру проведення публічних торгів з реалізації майна, на яке звернено стягнення, зроблено ряд пропозицій з її вдосконалення. Наданий аналіз стадій даного нотаріального провадження та внесені пропозиції з удосконалення процедури його вчинення, понятійного апарату та закріплення їх у Законі України "Про нотаріат".

Ключові слова: нотаріус, державний виконавець, публічні торги (аукціони), свідоцтво, арештоване майно.

В статье раскрываются вопросы деятельности нотариуса и государственного исполнителя с целью совершенствования процедуры проведения публичных торгов по реализации имущества, на которое обращено взыскание. Дан анализ стадий нотариального производства по выдаче свидетельства о приобретении взыскателем имущества с торгов, если они не состоялись и внесены предложения по совершенствованию процедуры данного производства в Законе Украины "О нотариате"

Ключевые слова: нотариус, государственный исполнитель, публичные торги (аукционы), свидетельство, арештованное имущество.

The article deals with the interaction of a notary public performer to notarial certification proceeding with the acquisition of recipient of property at public auction (auction) if they failed. Expand a public auction with the sale of the property, which was recovered, made a series of proposals on its improvement. The presented analysis stages of the notarial proceedings and made suggestions to improve procedures for its commission, conceptual apparatus and fixing them in the Law of Ukraine "On Notary".

Keywords: notary, state enforcement, public bidding (auctions), certificate, seized property.

Пунктом 6 ст. 34 Закону України "Про нотаріат" передбачається така нотаріальна дія як видача свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів (аукціонів), якщо прилюдні торги (аукціони) не відбулися, проте щоб розписати процедуру даного нотаріального провадження з урахуванням стадій нотаріального процесу, насамперед, треба визначитися із умовами та порядком проведення публічних торгів (аукціонів) та їх правовими наслідками та нормативними актами, які регламентують процедуру проведення публічних торгів (аукціонів). Ці обставини визначатимуть необхідність і умови звернення до нотаріуса, оскільки вчинення такої нотаріальної дії передбачено Законом України "Про нотаріат". Все це надасть можливість визначитися із природою даного нотаріального провадження та його місцем у загальній класифікації нотаріальних проваджень [1].

Аналізуючи назву глави 9 та ст. 72 Закону України "Про нотаріат" та пункти 244–249 Інструкції можна дійти висновку про те, що фактично процедура вчинення даного провадження відсутня, тому розглянемо процедуру проведення публічних торгів в контексті її відображення в нотаріальному процесі.

Процедура і наслідки проведення прилюдних торгів (аукціонів) [2]

При продажу нерухомого майна на публічних торгах згідно з п. 7.1. Тимчасовим положенням про порядок

проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого нерухомого майна (далі – Тимчасове положення) торги (аукціони) вважаються такими, що не відбулися, якщо:

- 1) покупці були відсутні;
- 2) або ж був присутній тільки один покупець;
- 3) переможець торгів відмовився підписати протокол ведення торгів, а кількості присутніх покупців недостатньо для відновлення торгів (п. 4.16 Тимчасового положення);

4) жодний покупець не запропонував ціну вище стартової ціни лоту і об'єкт був знятий з торгів (пункт 4.5. Тимчасового положення);

5) у разі несплати у встановлений строк переможцем аукціону належної суми за придбання майна після оголошення переможця і підписання протоколу ведення торгів.

Доцільно зупинитися на аналізі кожної із підстав за яких торги не відбулися, оскільки нотаріус видаючи свідоцтво у разі, коли торги не відбулися має перевірити обставини та докази, які їх підтверджують.

Питання полягає у том, що якщо торги не відбулись, то цей факт є юридичною обставиною, яка викликає певні правові наслідки. Зокрема, вирішення питання про уцінку майна боржника пов'язується з фактом, що торги не відбулись.

Так, щодо пункту 1, 2 Тимчасового положення у разі відсутності покупців або наявності лише одного нотарі-

усом мають перевірятися обставини щодо належної організації торгів, зокрема, про час та місце їх проведення усіх заінтересованих осіб, оголошення в засобах масової інформації про проведення торгів. Лише за наявності таких документів, нотаріус може визнати підстави того, що торги не відбулись поважними. Тут необхідно розглядати декілька випадків:

коли ці торги були першими, то визнання торгів такими, що не відбулись призводитиме що першої уцінки майна на 30%;

коли другі торги уціненого на 30% майна не відбулись, то майно уцінюється не більш як на 50% відсотків початкової вартості майна;

у разі якщо уцінене на 50% відсотків майно не буде реалізоване з прилюдних торгів, то стягувачеві пропонується залишити це майно за собою.

Отже факт, що торги не відбулись матиме правове значення, коли вирішуватиметься питання про проведення наступних торгів або видачі нотаріусом свідоцтва про придбання уціненого майна, якщо прилюдні торги не відбулися.

Таким чином, нотаріус має перевіряти з яких причин торги не відбулись та організацію їх проведення на підставі безспірних письмових доказів.

Крім того, покупці можуть зловживати своїм правом, штучно перешкоджати продажу майна, що дозволить їм придбати речі за уціненою ціною [3]. Автори вважають, що у такому випадку можна пропонувати стягувачу придбати майно кожного разу, коли торги не відбулися за згодою боржника, наприклад, шляхом вирішення цього питання компромісним шляхом (ст. 36 Закону України "Про виконавче провадження"), тобто шляхом укладення між ними мирової угоди, яка підлягає визнанню судом згідно ч. 2 ст. 12 Закону України "Про виконавче провадження" та ст. 372 ЦПК. Але доцільно нотаріуса наділити компетенцією щодо посвідчення такої угоди, оскільки такі дії можуть бути зумовлені повноваженнями нотаріуса щодо видачі свідоцтва у результаті проведення публічних торгів.

Щодо підстав за яких торги не відбулись, передбачених п.3, коли переможець торгів відмовився підписати протокол про проведення торгів, а кількості присутніх покупців недостатньо для відновлення торгів (п. 4.16 Тимчасового положення), то нотаріус має з'ясувати з яких причин переможець торгів відмовився підписати протокол їх проведення. Оскільки ці дії є правочином і викликають певні правові наслідки щодо уцінення майна, тому потребують адекватного реагування з боку нотаріуса згідно ст.203 ЦК та ст. 44 Закону. На підтвердження цієї обставини нотаріусу має бути надане інформаційне повідомлення про проведення публічних торгів. Оскільки у цьому повідомленні має місце положення про суму реєстраційного та гарантійного внесків учасника прилюдних торгів, найменування, адресу банку, номер рахунка для їх сплату (п. 4 п.п. 3.6 Тимчасового положення), то нотаріусу мають надаватися документи, які свідчать про сплату таких внесків учасником прилюдних торгів, який відмовився від підписання протоколу про проведення прилюдних торгів.

Щодо п. 4 згідно якого, жодний із покупців не запропонував ціну вищу за стартову ціну лота і об'єкт був знятий з торгів (пункт 4.5. Тимчасового положення). То про наявність цієї обставини нотаріус може впевнитися із протоколу про проведення публічних торгів.

Щодо п. 5 у разі несплати у встановлений строк переможцем аукціону належної суми за придбання майна після оголошення переможця і підписання протоколу проведення торгів нотаріус має згідно затвердженого протоколу перевірити дотримання цієї особою прове-

дення розрахунку за придбане майно на торгах протягом 10-денного строку, який рахується згідно з п. 5.1 Тимчасового положення.

Останнє положення є дуже важливим, оскільки впливає на можливість оцінки майна та проведення наступних (нових) торгів.

Якщо аукціон не відбувся, організатор аукціону у триденний строк повідомляє про це державного виконавця. Якщо аукціон не відбувся тричі (аукціон продажу майна за первісною ціною та два аукціони за уціненою ціною відповідно 30% та 50%), то майно має бути знятим з аукціону, про що має повідомлятися державний виконавець. останній має повідомити про цю обставину стягувачу та боржнику.

Одночасно з повідомленням про те, що майно знято з аукціону державний виконавець пропонує стягувачеві залишити за собою нереалізоване майно, крім конфіскованого за рішенням суду. Якщо стягувач не заявить протягом 15 днів з дня отримання повідомлення державного виконавця про своє бажання залишити за собою нереалізоване майно, арешт з нього знімається і воно повертається боржникові. Якщо іншого майна, на яке можна звернути стягнення у боржника немає, виконавчий документ повертається стягувачеві без виконання.

У разі згоди стягувача залишити за собою нереалізоване майно, він має повідомити про це державного виконавця та отримати від нього необхідні документи для вчинення нотаріального провадження.

Але у цьому контексті виникає запитання якою має бути назва такого свідоцтва, оскільки редакція п.6 ст. 34 Закону, де має назва нотаріального провадження є сумнівною.

На нашу думку, правове значення має саме придбання майна з публічних торгів (аукціонів) у власність та закріплення такого переходу майна до власника у нотаріальному порядку, тобто шляхом видачі нотаріусом свідоцтво про право власності майна придбаного на торгах.

Якщо торги не відбулися, то нотаріусом мають констатуватися дві юридичні обставини:

- волевиявлення стягувача на залишення нереалізованого майна за собою;
- законність обставин, пов'язаних з тим, що торги не відбулися .

Отже, назва свідоцтва має бути такою: "Свідоцтво про придбання майна стягувачем, коли торги не відбулися", про що мають бути внесені зміни у п. 6 ст. 34 Закону України "Про нотаріат", де назва нотаріальної дії має бути викладена так: "Видача свідоцтва про придбання майна стягувачем, коли торги не відбулися.

Процесуальні аспекти та процедура вчинення даного нотаріального провадження.

Дане провадження належить до одноступінних, яке у своєму розвитку проходить три стадії.

Стадія відкриття зводиться до звернення стягувача за видачею свідоцтва про придбання майна, коли прилюдні торги (аукціони) не відбулися.

Стадія підготовки зводиться до таких дій нотаріуса: перевірки належності даного питання до його компетенції. Вказану нотаріальну дію мають право вчиняти як державні, так і приватні нотаріуси, що передбачено ст. 34 Закону України "Про нотаріат". До компетенції посадових осіб органів місцевого самоврядування та консульських установ вчинення цієї нотаріальної дії не відноситься.

Крім функціональної, нотаріус має також враховувати правила територіальної компетенції, оскільки згідно зі ст. 72 Закону України "Про нотаріат" та п. 244 Інструкції, видача свідоцтв здійснюється за місцем знаходження майна, яке реалізоване з прилюдних торгів (ау-

кціонів); встановлення особи, яка звернулася за видачею свідоцтва; перевірка дієздатності фізичної особи-заявника чи юридичної особи та повноважень її представника; перевірка поданих для вчинення нотаріальної дії документів та їх достовірності, зокрема щодо належності боржнику майна, яке продавалось на аукціоні на праві власності. Акт державного виконавця про те, що прилюдні торги не відбулися має бути затвердженим начальником відповідного органу державної виконавчої служби. Крім того, на думку авторів, до акта мають додаватися документи, які підтверджують порядок та законність уцінки майна, та ті, що свідчать про закінчення виконавчого провадження (ст.49 Закону "Про виконавче провадження"), тобто про врегулювання відносин між стягувачем та боржником. Тут нотаріусу необхідно розглядати два варіанти вирішення питання про видачу відповідного свідоцтва, а саме:

1) коли вартість придбаного стягувачем майна більша ніж його претензії до боржника, то стягувач має протягом 15 днів з дня відповідного повідомлення державного виконавця внести на депозитний рахунок державної виконавчої служби різницю між вартістю проданого майна та сумою коштів, які підлягають стягненню на його користь з урахуванням витрат пов'язаних із проведенням виконавчих дій, а також нотаріус має перевірити повернення залишку коштів боржнику;

2) якщо претензії стягувача є більшими ніж вартість придбаного ним майна, то виконавче провадження не завершується, а щодо нотаріуса, то відповідне свідоцтво видається ним без перевірки зазначених у п.1 умов.

На стадії підготовки має бути вирішено питання про зняття арешту з майна, оскільки нотаріус не зможе видавати свідоцтво. Якщо такі арешти не зняті, то нотаріус має роз'яснити згідно ст. 5 Закону стягувачеві його право на звернення до державного виконавця та суду з

відповідними заявами для зняття арешту з майна, на яке має видаватися свідоцтво.

Стадія безпосереднього вчинення даного нотаріального провадження зводиться до видачі стягувачеві свідоцтва про придбання стягувачем майна, якщо прилюдні торги не відбулися, яке має відповідати правилами ведення нотаріального діловодства. Але на думку авторів, у таку форму Правил мають бути внесені зміни з урахуванням запропонованих вище авторами змін до п. 6 ст. 34 Закону.

Таке свідоцтво викладається на нотаріальному бланку, скріплюється підписом та печаткою нотаріуса і реєструється у реєстрі вчинюваних нотаріальних дій.

При цьому нотаріус має роз'яснити стягувачеві необхідність його державної реєстрації.

Загалом проведений аналіз діяльності державного виконавця, процедури проведення публічних торгів та процедури вчинення нотаріального провадження з видачі свідоцтв про придбання майна з прилюдних торгів свідчить про те, що ці питання є досить важливими для захисту прав громадян, тому потребують подальших теоретичних розробок з метою їх узгодження та вдосконалення. Так, нотаріуси не можуть свою діяльність базувати на документах, які створювалися державними виконавцями, оскільки останні на відміну від рішень суду не є загальнообов'язковими (ст. 14 ЦПК), тому юридичні обставини, які в них констатуються мають безпосередньо встановлюватися нотаріусом, виходячи із принципу безпосередності нотаріального процесу.

1. Див: Фурса С.Я. Класифікація нотаріальних проваджень // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – № 3. – С. 32-34. 2. Детальніше див: Фурса С.Я., Фурса Є.І. Закони України "Про державну виконавчу службу", "Про виконавче провадження" про виконання рішень та застосування практики з Європейського суду з прав людини. Науково – практичний коментар. – К.: Видавець Фурса С.Я.:КНТ, 2008. – С.560–569. 3. Там само. – С. 568.

Надійшла до редколегії 05.12.11

УДК 342.95

В. Комзюк, канд. юрид. наук

МИТНІ ОРГАНИ ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

Статтю присвячено вивченню та аналізу чинного законодавства і наукової літератури щодо з'ясування поняття, сутності та значення митних органів як суб'єктів адміністративного права.

Ключові слова: митні органи, митна служба, правоохоронні органи, виконавчо-розпорядча діяльність.

Статья посвящена изучению и анализу действующего законодательства и научной литературы относительно определения понятия, сущности и значения таможенных органов как субъектов административного права.

Ключевые слова: таможенные органы, таможенная служба, правоохранительные органы, исполнительно-распорядительная деятельность.

The article is devoted a study and analysis of current legislation and scientific literature in relation to finding out of concept, essence and value of custom organs as administrative legal subjects.

Keywords: custom organs, custom service, law enforcement authorities, executive and activity.

На сьогоднішній день питання правового статусу митних органів є одними з найменш розроблених адміністративно-правовою наукою. Така ситуація склалася в силу ряду об'єктивних причин. Протягом практично всього періоду існування СРСР в країні панувала державна монополія зовнішньої торгівлі. Таке становище призвело до знецінення митної справи та відповідного законодавства, різкого скорочення функцій митних органів, спрощення їх внутрішньої структури, падіння ролі і місця в системі державного управління. Корінний перелом у розвитку митної справи був здійснений на початку 90-х років минулого століття, коли відбулася лібералізація зовнішньоекономічного життя країни, а держава відмовилася від суто командного управління зовнішньою торгівлею. Зміна митного законодавства, стрімке збільшення обсягу завдань, що стоять перед митним відомством, призвело як до підвищення його статусу і значення в системі орга-

нів державної влади України, так і до корінної перебудови його внутрішньої структури [1, с. 1]. Однак, поряд із зазначеними обставинами, існує проблема щодо розуміння правової природи та значення митних органів в системі органів державної влади.

Беручи до уваги важливу роль митного права в здійсненні захисту економічних інтересів країни, а також необхідність удосконалення митного регулювання, створення умов для розроблення та ефективного функціонування гармонізованого митного права в системі права країни, потрібно здійснювати широкомасштабну підготовку науковців та спеціалістів-практиків з митного права [2, с. 3]. Окремі аспекти зазначеної проблематики знайшли своє відображення у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених з адміністративного права, теорії управління та інших галузей, серед яких варто відзначити Дьоміна Ю. М., Жоріна Ф. Л., Зябікіна В. М.,

